GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Dumineć'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $^1/_2$ 5 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2^1/_2$ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVIII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 88. **Brasiovu 28|16 Decembre** **1875.**

Supremati'a.

(Capetu.)

In Transilvani'a pene pe la a. 1848 s'au applicatu intre altele, cá midiulocu sigura alu desnationalisarei si alu intemeierei de suprematia, spoliarea romaniloru de orce proprietate immobila, ba si de cea mobila. N'au reusitu nici cu acésta; tocma din contra, acestu attentatu accelerase ruin'a tierei. Midiuloculu acesta se mai applica si astadi, spre a ruina pe poporulu romanescu, precum vomu demonstra cu alta ocasione; potemu inse asigura pe armenii dela Gheri'a, ca resultatulu va fi acelasiu.

S'a mai incercatu a intemeiá supremati'a inca si prin tienerea poporului romanescu in orbia si barbaria, crediendu ca este multu mai usioru a goni, in cotrau-ti va placea, ciurda de boi, turma de oi si de alte vite, decatu ómeni intelligenti. N'au reusitu nici asia. Dela unu tempu incóce se pare ca acestu methodu s'ar' fi delaturatu, si ca supremati'a voiesce a prinde radecina cu ajutoriulu scóleloru, adeca prin unu invetiamentu falsificatu, antinationale, prin care se se extermine tóte acele conditiuni nationali, cate le-a plantatu si natur'a si Ddieu, se se stranga tóta reminiscentiele historice, traditiunile millenarie, cu limb'a si cu literatur'a ss. **Attentatu nefericitu, impreunatu cu perdere** irreparabile de timpu si de poteri. Romanii nu suntu aici numai o mana de armeni expatriati din Asi'a, si mai pucinu tiegani goniti de hórdele lui Temurlenkj incóce spre Europ'a.

Le-a mai remasu scóterea limbei romanesci din tóte affacerile publice. Cesa ce nu a potutu scóte la cale limb'a latina, pe candu Rom'a era dómn'a lumei; cesa ce n'au ajunsu grecii cu limb'a loru divina, ajutata mai tardiu si de baseric'a christiana, mai pucinu se póte intempla in lumea moderna. Déca este in lume vreo limba, cá se dicemu asia sympathica, placuta la tóta lumea, apoi este limb'a francesa, care domina in Franci'a, in colonille sale, in lumea diplomatica si in tóte classile superiori ale popóralora europene, pana si la turci; cu tóte aceste, acea limba, in care s'au scrisu si se mai scriu atatea mii de opere geniali, demne de immortalitate, nu a fostu in stare de a ucide nici macaru dialectele din laintrulu Franciei, pe care le mai vorbescu milióne de ómeni; si mai multu decatu atata: dialectulu celu cultivatu alu Franciei meridionale face concurrentia respectabila dialectului Franciei occidentale, adoptatu cá limba officiale si de instructiune publica. Atatu suntu de tari legaturile naturei si conditiunile sub care cresce, se desvólta si intaresce nationalitatea genetica.

Literatur'a limbei romane a apucatu a face progresse atatu de mari, sympathiile catra acésta limba au inceputu a se latí la popórale de origine latina atatu de multu, in catu romanii de ací inainte voru poté face apellu la Europ'a luminata incontra ori-carui attentatu criminale, prin care ar' mai cutedia cineva se amerintie existenti'a loru nationala. De altumentrea nu credemo cá natiunea romana se simtia vreo-data necessitatea de a recurge la auctoritatea Europei celei luminate. Acela cari in acestu statu poliglottu vorbescu de ide'a unui statu nationale, -si consuma poterile loru si ale tierei alergundu dupa fantome, dupa Fata morgana, care-i va duce pe ei mai antaiu la perire. De acea este fórte condamnabile procedur'a aceloru renegati, cari impingu pe poporulu maghiaru catra tirani'a nationale numita supremati'a; de acea natiunea maghiara ar' face fórte bine, déca de ací incolo la renegati de acela le-ar' da cu usi'a in nasu si 'iar' scóte pe pórta afara, éra pe barbatii loru de statu imbatati de cea mai vana trufia nationale, se-i arunce pentru totu-deaun'a in scartu si se nu-i mai sufere a irrita si inversiuna pe unu poporu in contra altuia. Barbatii de statu de calibrulu acelora suntu adeverati conspiratori si rebelli in contra patriei. Poporulu maghiaru se spuna acelei classe de ómeni, ca supremati'a nu mai póte fi conditiune de existentia, de siguru inse de perire. Tirani'a nationala, totu-deaun'a mai gretiósa si mai revoltatória de spirite ca cea individuale, semena totu-deaun'a ventu, pentru cá se secere orcane. Chiaru si diariale maghiare marturisescu, ca politic'a suprematiei este **nedrépta**; ar' trebui déra se védia, ca actiunea nedreptatiei trebue se produca neaparatu reactiune, se impinga adeca pe cei asupriti in positiunea de aparare energiósa.

AXENTE*).

Diariale maghiare din Clusiu au mancarimea de a pune la proba grea inca si patientí'a ómeniloru celoru mai indolenti si flegmatici. Insultele loru hotilli le suferiramu si noi cu anii intregi oppunendu-le numai unu dispretiu pe care-lu meritara. In fine inse patientí'a si taceresa prea lunga se póte explica de timiditate, de paltroneria. Vinu momente, in care aparerea energiósa este impusa individului cá si societatiloru, cá obligatiune stricta de a-si conserva viétí'a si onórea.

Dn. Ioanu Axente Severu fù alesu mai deunadi in scaunulu Orastiei deputatu la diet'a Ungariei fara scirea sa si a angerului seu paditoriu, cu maioritate de voturi in contra comitelui Albertu Apponyi. Diariulu ministeriale „Magyar Polgár“ in nr. 288 vene din acea causa in furia nalta de mare, in catu pe langa ce declara pe Axente de unu Nerone incendiariu, care ar' fi arsu si devastatu orasiulu Aiudu in Ianuariu 1849, apoi infrunta si pe ministeriu, ca-ci a suferitu, cá se fia alesu „acelu omu;“ spera inse, ca déca Axente va catedia se mérga la dieta, nici-unu deputatu nu va siedé cu elu alaturea pe aceeasi banca, ci va fi evitatu, batjocoritu, gonitu de catra toti, precum au facutu in anii de curendu trecuti cu (bravulu) deputatu ruthenu Dobransky, cumu au batjocoritu si pe alti deputati nationali *).

Acela, cari striga astadi lui Axente incendiariu, l'au denunciatu de nenumerate ori in cei diece ani si absolutismului, cerendu viétí'a lui si a mai multoru romani, éra in acelu planu alu loru era ajutati indata pe la inceputulu gubernarei generariului br. L. Wohlgemuth inca si de catra partiti'a dela „Siebenb. Bote“ din Sibiiu. Atunci prindiendu pe Axente -lu inchisera in casarma, dupa acesa pornira asupra lui investigationi repetite, in diverse temperi: déra inemicii lui n'au fostu in stare se produca nici una proba convingatória, si asia lumea vediú pe Axente decoratu de catra doi imperati, presentatu de catevaori la monarchulu, mai tardiu applicatu in functiune si apoi pensionatu.

Cu tóte aceste, ministerialii si renegatii dela „M. Polgár“ nu voru se siédia pe aceeasi banca cu Axente. Fórte bine. Atunci romanii toti, cati suntu, -si reserva acelasiu dreptu inscritu de urgi'a nationala, de a nu siedé pe aceleasi banci si la aceleasi mese cu mii de incendiari si asasini dela a. 1848—9 din cati se mai afla in viétia. Lunga este seri'a acelor'a, pe care romanii, urmandu parol'a fanaticiloru dela Clusiu si Budapest'a, n'ar' trebui nici se stié de vorba cu ei; déca cine se fia in stare de a enumera pe toti intr'unu spatiu atatu de angustu? Intr'acesa fiendu-ca fanaticii ne silescu, éta le facemu pe voia, incependu cu cele intemplate multu mai inainte de arderea Aiudului si apoi trecundu in 1849.

In Maiu 1848 catera mii de romani tierani, cari au fostu la adunarea nationale dela Blasiu, conchiamata cu permissiunea gubernului tierei, fusera batuti de catra boieri si functionarii comitateloru cu cate 30 pana la 50 de betie, apoi aruncati in temnitia fara nici o judecata, cá se putredésca acolo. In acelasiu tempu prinsera pe protopopulu Sim. Balintu dela Rosi'a- de munte, din chiaru-seninu, numai spre a terrorisa, si aruncandu-lu intr'unu celariu umedu, -lu tienura acolo cu lunile, pana ce se inflá, dupa acesa -lu transportara la Aiudu, cá de jocaria, si numai prin extraordinariele fatige ale familiei sale, éra mai tardiu prin energic'a reclamare a natiunei scapá de mórtea sigura, elu si advocatulu Micasiu.

Déra cu membrii acelui tribunalu de sange (Vórbiroság) din Clusiu, cari in 23 Octobre 1848 spendiurara pe septuagenariulu protopopu Vasilie Turcu dela Catina, érasi numai din chiaru-seninu, cine se mai voiésca a da facia?

In Novembre 1848 Ladisl. Berzenczey cu secuii sei prefacú in cenusia frumosulu orasiu Reginu, unde macelara inca si pe soldatii bolnavi remasi in spitalu, pe betrani, femei si copii **). In aceleasi dile secuii comandati de Sombori, Dorschner, Dobay, Donáth, Beizmann, com. Dion. Lázár, detera focu la tóte satele romanesci, prin cate au trecutu, si anume la Ernotu Siauli'a, Cipau,

*) In „Ma Polg-Sár“ in art. incepetoriu, II. scrisóri'a din Pest'a 15 Decemb. a. c., se impartesi cum dice „M. P.“: „Unu evenementu tristu pentru parintii patriei“, ca ad. eroulu nostru: Axente Severu, se alese in Ardealu representante la dieta, si inca in contra cont. Apponyi. „M. P.“ publicá ad. unu art. din „Ellenör“, care reimprospeta numele istorice Hora si Closca, si faptele din 48—49. Apoi dice, ca spera, ca tóte partitele din parlamentulu maghiaru voru respinge solidaritatea cu acesu omu, pe care-lu numesce si Neronele Aiudului. Unu Apponyi se cadia facia cu unu Axente! Li se scóla perulu in capu! In fine descopere, ca partiti'a lui Apponyi va reclama mandatulu d. Axente si se va face luntre si punte, cá acestu scandalu se se vindece, ca mai bine de o miia ori c. Apponyi, de catu odata Axente. — Asia se pretiuescu de catra maghiari barbatii nostri nationali! Acésta e libertatea alegerii la maghiari, cá numai alesii dupa corupti nea, porunceal'a si dupa gustulu maghiaru se póta intrá in parlamentulu din Budapest'a! Ce voru dice natiunile civilisate despre acésta attitudine? Vedi acésta e unu adeveratu scandalu! Red.

*) Vedi si „M. Polgár“ nr. 283 din 11 Dec. a. c. contra Urmányi, unde amesteca si pe deputatii nationali.

**) Vedi Winterfeldzug, pap. 142—3.

Ogra, Mirastau, Archiudu, Baserica-alba, Grebenisiu si alte mai multe, spoliandu si omorindu preste totu fara distinctiune de sexu si etate, éra br. Georgie Apor spendiurá pe 26 de romani numai asia, din voluptate de a bé sange *).

Pe la finea lui Novembre 1848 colonelulu Urban, care luase la góna pe comitele Alexandru Teleki si pe Nicolae Katona cu trupele loru, in tóta caletori'a sa dela Desiu pana la Siomcuta, trecú numai prin sate arse si devastate, éra la unu locu puse cá se ingrópe 32 de romani, pe cari-i aflase spendiurati de acei tirani cumpliti **).

Care romanu va siedé cu c. A. Teleki si N. Katona pe aceeasi banca si la aceeasi mésa, dupa theori'a lui „M. Polgár“?

Dupa-ce vreá in tiéra Eugenu Beothi, celu mai furiosu tiranu din cati vediuse nefericit'a Transilvania in acele dile, in calitatea sa de comissariu alu dictatorului Lud. Kossuth, in Ianuariu 1849 emisse proclamatiune, prin care agerescе legea statari'a si martiale dictandu sententia sumarie de mórte, fara nici-unu recursu. Din acea di nici unu romanu nu mai era siguru de viéti'a sa, ca-ci acumu oricare unguru potea inpusca séu spendiura dupa cumu ei placea, precum s'a si intemplatu in adeveru si s'au adeveritu in modu authenticu in urmarea investigatiuniloru facute dela Octobre 1849 pana in Aug. 1850, apoi s'au publicatu in „Wiener Zeitung“ din 28 Augustu 1850. Din acelu conspectu officiale aflamu, ca in Transilvani'a fusera omoriti de catra insurgenti, parte prin judecata scurta a tribunaleloru de sange, parte fara nici o judecata, pe acasa, la vetrele si ocupatiunile loru, 4834 de persóne. Se fia bine sciutu, antaiu, ca in acestu numeru nu se intielegu diecile de mii care au periitu de ambele parti cu armele in mana, in batalia, alu doilea, ca acésta cifra nici asia nu este exacta; pentru-ca multime de romani au fostu inpuscati nóptea, anume pe tiermii Muresiului si ai Ternavelorn, apoi aruncati in apa, mancare pesciloru, despre cari in 1850 se sciá numai atata, ca au disparutu, éra modulu mortiei loru a esitu la lumina numai la anulu, séu si mai tardiu dupa publicarea susu citatului conspectu.

Dintre acei tirani, cari au omoritu mai multi romani fara nici o judecata, acasa in comunele loru, numeramu numai cativa si anume:

Cumplitulu Josef Ienei, hien'a dela Murasiani, mergundu in 24 Martiu in comun'a Danesiu (Dunnersdorf), scaunulu Segisióreí, cu trupa de insurgenti si scotiendu pe toti locuitorii afara din satu, ii decimá, inpuscandu din ei 34 insi, din cari au fostu 23 romani si 11 sasi, éra cadavrele loru le aruncá in Ternava, cá si cumu ar' fi fostu mortatinni de cani.

In Manarade (langa Blasiu) Alexandru Also a omoritu in Ianuariu 1849 7 romani si 5 sasi; intre romani preotulu L. Alpini si 1 femeia, pe 1 omu aprinse casa si-lu fripse in ea.

(Va urmá.)

Cine dispune preste armat'a austro-ungara? si cestiunea de vama si banca.

In una din siedintiele trecute in camer'a Ungariei dede se min. Colomanu Tisza dechiaratiunea, ca „pana candu va fi elu ministru preste armat'a austro-ungara nu se va dispune, fora cá mai inainte se se primésca invoirea regimului maghiaru.“ Aceasta dechiaratiune, dupa cum scriu diarile, se pare, ca au vatematu adunc si cercurile curtii: — Se redicara voci officióse din tóte partile, cari tienu de reu espressiunea acésta a min. presiedinte maghiaru.

In „Augs. Allg. Zig.“ o vóce officiósa din Viena respinge acésta dechiaratiune in puterea legiloru asia: „Affirmatiunea, cumca trebue se se primésca invoirea acésta (a regimului maghiaru) sta in contradicere directa cu legea fundamentale de statu din 21 Decembre 1867, in care (art. 5) se dice:

„Imperatulu pórta suprem'a commanda preste poterea armata, dechiara resbelu si inchia pace; in contradicere cu Art. XII. alu articuliloru ung. din 28 Iuliu 1867, din cari § 9 suna: „Unu alu doilea mediulocu de aparare comuna este armat'a si dispositiunile privitorie la acésta, scurtu afacerile resbelice“ si §. 11.: „In urm'a drepturiloru constitutionale de Domnitoriu ale Mai. S'ale, in privinti'a afaceriloru resbelice, se recunósce, ca compete dispositiunei Mai. S'ale totu, ce se tiene de unitari'a conducere, de comand'a si organisatiunea interna a armatei comune, prin urmare si a armatei ungaresci cá parte intregitórie a intregei armate.“ Dupa aceste cuvente chiare, pana candu invoirea Austro-ungara susta in form'a s'a presenta, nu póte dér' sta la midiulocu cearta despre acea, ca cui compete dreptulu de a dispune preste armat'a ungaresca, si trebue se se numésca o fapta fórte comisarabila, cumca min. presiedinte ungaresc'u cu dechiaratiunea s'a a caditu in directa contradicere cu legile fundamentali de statu. Care, si candu va fi punerea in praxe a acestora respingeri viitoriulu va decide. —

Ce privesce cestiunea de vama si comertiu si acumu cea aduusa despre banca, apoi min. pres. Tisza si m. de finantie Széll se dusera pe serbatori la Viena, cá se pertracteze.

Intr' acea offic. „Pester Corresp.“ amenintia, ca, déca dreptele pretensiuni ale Ungariei se voru respinge in Viena si se va areta impossibile una unire principiala: atunci regimulu ungurescu s'ar vedé impinsu in punctiune a da privilegiulu de banca unei alte societati si nu actionariloru bancei nationale din Viena, ér' unitatea territoriului vamalu a o desfiintia.

In 19. Dec. septu presidiulu Mai. S'ale imperatului s'a occupatu si regimulu austriacu in consiliulu ministerialu cu ambe aceste cestiuni si dupa „Deutsche Zeitung“. Imperatulu n'a intrelasatu a 'si esprime prea inalt'a dorintia, „ca catu de curundu se se faca o invoiéla“, ér' offic. „Pester Correspondenz“ reportéza, ca imperatulu sia esprimatu determinat'a dorintia „cá cestiunile aceste pendente se se desiege si decida catu mai curundu ori intr' una ori intr' alta directiune, pentruca, déca pertractarile aceste nu voru duce la innoirea pactului, ci finea va fi despartirea territoriului vamale, atunci se va puté acésta constata numai la terminulu de prenunciare, care decurge in tempu de unu anu. — Asia stau acum delicatele acéste cestiuni in sinulu pactului dualisticu la finea anului 1875.

Brasiovu 22 Decembre st. n. 1875.

Bugetulu anului venitoriu, proiectele de legi despre urcarea dariloru si contractarea noului imprumutu, cari in camer'a deputatiloru din Budapest'a au formatu obiectu de discussiune in cursu de mai multe septemane, in camer'a boieriloru s'au pertractatu si deliberatu in catera dile; inse avendu in vedere usulu de mai nainte, candu camer'a boieriloru discutá si votá bugetele intr'o singura siedintia, potemu dice ca si acest'a este o specie de progressu, pre care acestu ruginitu corpu legiuitoriu -lu manifesta tocmai in acele momente, candu d-lu Tisza se ocupa si cu ideea reformarii lui. Bugetulu si mai vertosu urcarea dariloru a intempinatu mare oppositiune in sinulu magnatiloru. Guvernulu a sciutu inse se-si asecure victori'a cu ajutoriulu prefectiloru si alu prelatiloru. Nu mai pucini de 36 prefecti si vr'o 16 prelati s'au ivitu la votare, asiá incatu incordarile boieriloru nu potura triumfá facia de acestu numeru de argati si servitori in vi'a Domnului si totu-odata si in vi'a D-lui Tisza. De insemnatu este inse, ca cele mai insemnate familie boieresci combatu guvernulu actualu si scopurile lui.

Dupa votarea acestoru proiecte de legi camer'a boieriloru inca s'a prorogatu pana dupa serbatorile nascerii Domnului, asiá incatu acum intregulu apparatu fabricatoriu de legi se afla in recreatiune spre a-si reculege poterile pentru noua activitate.

Si cari sunt óre resultatele labórei de pana acum a acestui apparatu fabricatoriu de legi? Cá respunsu la acésta intrebare inregistramu nici urmatóriulu passagiu din diarulu „Ung. Lloyd“, care dice: „Cá recompensa pentru urcarea dariloru primesce tiér'a o justitia multu mai rea, cá cea rea de pana acum, si o administratiune publica paraginita si destructória.“

Inse precandu corpurile legiuitórie pauseza si serbéza, pre atunci poterea executiva, guvernulu, este agramaditu cu agende de cea mai grara natura incatu nu póte avé nice unu momentu de recreatiune. Fericirea statului si a natiunii ungaresci i jace asia de greu la sufletu si anima, incatu nice chiaru serbatorile nascerii Domnului nu le póte petrece in linisce familiare si in odihna.

Scirile din capitalea ungaresca ne spunu, ca ministrulu presiedinte Tisza si celu de financie Széll voru merge preste serbatori la Vien'a, unde voiescu a suscepe de nou negotiatiunile in privinti'a conventiunii vamali si comerciali, apoi in privinti'a bancei nationali. Guvernulu austriacu inca se ocupa de aceste cestiuni cu tóta seriositatea. In 19 l. c. s'a tienutu in Vien'a unu consiliu de ministri sub presiedinti'a Domnitoriului, cu care ocasione Domnitoriulu s'ar fi esprimatu, cá se se incerce tóte mediulócele in interessulu bunei intielegeri. Dupa alta versiune, care inse nu pare a fi destulu de bine informata, Domnitoriulu s'ar fi esprimatu „cá acele cestiuni pendente se se decida cata mai curendu ori intr'o parte ori intr'alt'a.“ Inse resólverea acestoru cestiuni este fórte difficila. Nemtii sunt resoluti a nu mai face concessiuni, éra ungurii dicu din contra, ca déca nu se voru face concessiuni, atunci ei voru sci se lucre, si de capulu loru, cu tóte ca, precum se va vedé din cele ce urméza mai la vale, nu le-ar prea placé, cá nemtii se-i aduca la strimtóre, incatu se se véda siliti séu se capituleze, séu se lucre de capulu loru, deórace s'au dedatu prea bine cu tutoratulu nemtiescu.

Cu privire la acestu obiectu „Correspondinti'a pestana“ scrie urmatóriele: „O alta cestiune, care e de a se resólve in tempulu celu mai de aprópe, este cestiunea vamale si a bancei. Ministeriulu lui Tisza dorésce cu tóta onestitatea si sinceritatea sustienerea integritatii territoriului vamalu precum si circulatiunea bancnoteloru. Inse déca justele pretensiuni ale Ungariei nu voru aflá buna primire si chiaru multiumire in Vien'a, atunci guvernulu maghiaru, cu tóta parerea de reu, se va vedé pusu in neplacut'a positiune, de a dá privilegiulu bancei unei societati noue, si nu actionariloru bancei nationali, si pre de alta parte de a suspinde integritatea territoriului vamalu.“

De aici se vede, ca ungurii pre de o parte nu s'ar lasá bucurosu de ide'a de a mai stórce niscari concessiuni dela domnii din Vien'a, cugetandu ca aceia, dela caderea dela Königsgrätz si pana astadi n'au avutu tempu de ajunsu, cá se-si vina in fire, — si pentru acesa ei se incérca a face pressiunea possibile asupra loru, éra pre de alta parte se ingrigescu cu multa dibacia de eventualitatea unei capitulatiuni, adeca -si lasa usia deschisa pentru casulu, candu voru avé a se da dupa peru. Si acésta usitia a neschisu chiaru d-lu primu ministru Tisza prin enunciatiunea ce a facut'o dilele trecute in camer'a boieriloru dicandu, ca unde este vorb'a de negotiatiuni, acolo totu-de-un'a este problematicu, déca vei isbuti séu vei cadé cu planulu si scopulu ce voiesci se-lu ajungi. Acést'a este o pregatire pentru eventualitatea unei caderi, ce se astépta.

Dupa aceste se trecemu inse la alte lucruri nu de mai pucinu interessu. Unu renegatu de

---

*) Winterfeldzug — Kovary L. — Istori'a regimentului II rom. Opfer des Bürgerkrieges in Siebenbürgen 1848/9 Wien. Relatiunea profectului Stef. Moldovanu etc.

**) Winterfeldzug pag. 182—183.

calibrulu nou, care mai asta véra pusese candidatur'a de deputatu in comitatulu Zarandului contr'a candidatului romanu Dr. Iosifu Hodosiu, si care cu acea ocasiune nu numai cadiù cu rusine, ci erá aprópe se fia lustu la paruiéla de catra poporulu lui Horia, — acelu renegatu inca nice pana astadi nu si-a stemperatu necasulu, ci in calitatea sa de collaboratoriu si corespondinte alu diariloru ungaresci face cate-odate cele mai eronate reportari de prin diariele romanesci de dincolo de Carpati si totu ce afla acolo despre starea lucruriloru in statulu maghiaru, scrisu mai multu din puncte de vedere curatu romanescu si mai pucinu intru marirea si glorificarea celebritatiloru ungaresci, dice ca de nicaiurea n'a potutu se iésa, decatu din districtulu Zarandului, din pén'a lui Hodosiu séu Borlea. Asiá se intemplá, ca diariulu de Bucuresci „Trompetta Carpatiloru," vediendu aroganti'a si chiaru desconsiderarea, cu care sunt intempinati deputatii romani in camer'a de Budapest'a si luandu de esemplu si motivu discursurile pronunciate in parlamentulu maghiaru de catra deputatii romani Borlea si Cosma, s'a apucatu si a improvisatu unu articulu unde intre altele nu fora temeiu se dice, ca de cate ori deputatii romani -si redica vocea in parlamentulu maghiaru intru aperarea interesseloru, drepturiloru si a libertatiloru poporului romanu, de state ori parintii patriei maghiare -si tienu de detorinti'a patriotica séu a intrerumpe pre vorbitoriu cu cuvinte vetematórie, séu a face sgomotu si larma cá intr'o sinagoga judanésca, cá se silésca moralminte pre vorbitoriu a recede dela cuventu. Pentru acesa numit'a fóia romanésca felicita brosiur'a neamtiului Helfert, care tinde la nimicirea dualismului, cá asiá se se puna capetu domniei maghiare, adeca se se iè cutitulu din man'a copiiloru.

Numitulu renegatu, cá reportoriu alu acestoru apretiari, dice in „M. Polgar" d-nj Clusiu, ca nu crede cá d-lu Cesaru Bolliacu, care este filo-maghiariloru, se fi scrissu unu asemene pamfletu, si nu crede cu atatu mai vertosu, fiindu ca si de atunci incóce dlu Bolliacu n'a scrissu decatu totu bine despre unguri si institutiunile loru. Inse ceea ce crede dinsulu este, ca d-lu Bolliacu a cadiutu victim'a unoru creature cá Borlea si consocii lui. Deci, pentru cá d-lu Bolliacu se póta avé ocasiune a se indreptá, reportoriulu doresce, cá reflessiunile dinsului se sjunga la cunoscinti'a dlui Bolliacu.

Luandu notitia despre aceste reflessiuni ale renegatului nostru facute la adress'a „Trompettei Carpatiloru" din Bucuresci, credemu a face unu bunu servitiu d-lui Bolliacu, care la rondulu seu va vedé, déca va mai pótè vorbi bine despre unguri si institutiunile loru. Déca n'am fi avutu acésta intentiune, marturisimu sinceru, ca nice cu unu cuventu n'amu fi facutu mentiune de cele ce scie unu omu, care nu merita a stá cu elu de vorba.

Dela confluxulu universitatii sasesci.

'Mi permitu a-Ti reportá macaru despre unele momente mai insemnate din lucrarile deputatiloru romani alesi la confluxulu universitatii, deschisu in 22 Novembre a. c. Deputati romani la numitulu confluxu fura numai 9 insi facia cu o maioritate sasésca de 34 insi. Ceea ce a fostu mai frumosu, este constatarea acelei impreguirari imbucuratórie, ca minoritatea romana, a procesu solidariu in tóte cestiunile. Es a tienutu dese consultari asupr'a procederei ce avea se observeze, facia cu obiectele, ce erau de a se pertracta, si de aici a urmatu un'a procedere armonica in tóte affacerile respective.

Precatu mi-am potutu eu insemna, dupa parerea mea, momente mai demne de consideratiune, si asia dicundu principiale, fura urmatóriale:

1. Cestiunea statului agrariu, introducundu in comunele apartienatórie fondului regiu. Comissiunea de dreptu esmisa din senulu confluxului in siedinti'a univ. din 11 Dec. a. c., propuse sustienerea statutului agrariu, asia dupa cum fù elu elaboratu in confluxurile din anii trecuti. Deputatulu Pecurariu, aretandu in una cuventare benemotivata, necompetenti'a universitatii in obiectulu cestiunatu, a propusu cá acelu statutu se se anuleze, si se se concrédia representantieloru comunale singuratece regularea relatiuniloru loru agrarie intre marginile legiloru sustatórie. Dér' propunerea dlui Pacurariu nepriminduse din partea maioritatei sasesci, densulu a insinuatu votu se paratu, subscrisu de toti deputatii romani.

2. Cestiunea pertractarei bugetului universitatei pre 1876. Cu ocasiunea desbaterei gen. a bugetului proiectatu de comissiunea financiaria in siedinti'a din 14 Dec. a. c., d. deputatu Bolog'a aratandu, ca in acelu bugetu, nu se iau in considerare interessele culturali ale compriprietariloru nésasi din fundulu regiu, conformu rescriptului adiliu din 10 Octobre 1791, — a propusu, cá proiectulu resp. de bugetu, se se reinapoieze comissiunei financiarie, cu insarcinarea, cá acceasiu se -lu modifice in sensulu acel'a, cá se se considere si interessele culturali ale compriprietariloru din fundulu regiu, cari nu apartienu la nationea genetica sasésca. Dér' acest'a propunere sprigiuita si de deputatii romani Macellariu si Rusu, inca fù respinsa din partea maioritatei sasesci, — priminduse in generalu propunerea comissiunei financiarie cá substratu pentru desbaterea speciale. Prin bugetulu cestiunatu spre scopurile de cultura a romaniloru si a maghiariloru din fundulu regiu, nu s'a mai accordatu nemicu pe 1876, afara numai de dotatiunea de 5000 fl. pentru gimnasiulu romanu din Brasiovu si 3000 fl. pentru gimnasiulu reformatu din Orasthia, ambele aceste accordate inca in anii trecuti.

3. In siedinti'a din 15 Decembre a. c. d. deputatu Dr Racuciu, dupa un'a motivare fundata, in numele deputatiloru romani, a propusu urmatoriulu proiectu de concluse.

a) conclusulu universitatii din 22 Aug. 1850 nr. 1280 se se anuleze si puna afora de activitate.

b) Conclusulu precedente (sub a) se se astérna Exc. Sale ministrului de interne pre langa representatiune speciale, si cu rogarea, cá se exopereze a-probarea prea inalta regésca pre calea competenta.

c) Dotatiunea scol. cu finea anului 1875/6 se sisteze, si despre acést'a se intunosciintieze consist. supr. alu basericei evang. de confes. aug.

d) Universitatea delegata se indrumeza pana la proximulu confluxu a face propunerea despre acéea, ca cum ar' fi de a se dotá din averea comuna, scólele taturoru confessiuniloru din fundulu regiu, in intielesulu art. de lege 30 si 53 din 1868 si in modu corespundietoriu trebuintieloru loru culturale si pretensiuniloru de proprietate.

Propunerea acést'a s'a pusu la ordinea dilei in siedinti'a universitatiei din 17 Decembre a. c. d. Dr. Racuciu si-a motivatu de nou cu temeiuri fundate propunerea sa, pentru carea pledá si d. Macellariu. Dér' la propunerea deputatului Dück, maioritatea sasésca a decisu a se trece preste acéea propunere la ordinea dilei, va se dica nu s'a luatu in consideratiune, d. Dr. Racuciu a insinuatu votu separatu in numele deputatiloru romani, carele s'a perlesu in siedinti'a ultima a universitatiei din 18 Decembre.

4. In siedinti'a universitatiei din 17 Decemb. a venitu la pertractare si un'a cestiune limbistica. Adeca: deputatulu Rusu, cá membru alu comissiunei scolastece propuse in comissiune, cá la scólele de agricultura cum si la scólele de meseria din fundulu regiu, se se iè in cuvenita considerare, pre langa limb'a esplicativa germana si celelalte dóue limbi ale patriei maghiar'a si roman'a. Luanduse la desbaterea in siedinti'a reportulu gen. alu comissiunei scolastece, susunumitulu deputatu -si reinnoi alci propunerile sale, din care un'a suna asia :

Inclin'a universitate se binevoiésca a decide, cá comissiunile scolastece respective se se indrumeze a lua dispusetiunile necessarie; cá nescienti'a limbei esplicative (a acelei germane) se nu fia causa de a nu primi pe elevi la scólele de meseria din fundulu regiu si totu-odata in scólele respective de meseria, pentru aceli eleri, cari nu pricepu limb'a esplicativa, se se propuna studiale si in limb'a loru materna."

Acésta propunere, spriginita de deputatii romani, nu s'a primitu din partea maioritatii sasesci a universitatiei, s'a primitu inse propunerea comissiunei scolastece, carea merge intr'acolo, „cá cercurile se -si dè silintia a delaturá piedecile, care stau contra primirei eleviloru, din caus'a limbei esplicative."

5. Totu in acesa siedintia veni la pertractare alta propunere a deputatului Rusu, cá adeca: universitatea se binevoiésca a decide, cá comissiunile scolastece respective, se se indrumeze a lua dispositiunile necessarie, cá la scól'a de agricultura din Medisiu, pre langa limbele: germana si maghiara se se propuna si limb'a romana cá obiecte de sene statatoriu, ér' in scólele de agricultura din Brasiovu si Bistritia, se se propuna ambele limbi ale patriei: roman'a si maghiar'a cá obiecte de invetiamentu. Acést'a propunere, pentru acarei primire pledara cu totu zelulu deputatii romani: Hannia, Macellariu, Pecurariu etc. inca nu se primí in sensulu formulatu de propunatoriu, ci se primí dupa testulu formulatu din partea respectivei comissiuni scolastece, carele in traducere romanésca este urmatoriulu: Directiunea scólei de agricultura din Medisiu se provóca, in art'a privintia (adeca in privinti'a limbei) a face propuneri curatoriului scol.; mai departe se recomenda representantieloru districtuale din Brasiovu si Bistritia, cá se dispuna cele cuvenintióse in asta directiune.

6. Totu in siedinti'a universitatii din 17 Decembre a. c. veni la pertractare cestiunea redicarei subventiunei gimnasiului gr. or. din Brasiovu dela 5000 fl. la 12000 fl. Maioritatea comissiunei financiarie impreunate cu cea scolasteca, propuse, cá cererea resp. se se predé comissiunei de 7, esmise din sinulu universitatiei, cá acceasi in cointielegere cu universitatea delegata se faca in art'a privintia propuneri motivate la confluxulu celu mai de aprópe. Din contra deputatii romani Hannia si Rusu staruira in comissiune, cá se se recomende universitatiei accordarea inmultirei dotatiunei cerute, com si accordarea unei alte dotatiuni de 1525 fl. pentru de a se infientiá classe paralele la scól'a de meseria din Brasiovu cu limb'a esplicativa romana. Prin urmare in siedinti'a amentita cu ocasiunea pertractarei propuneriloru comissiunei resp., veni inainte si propunerea deputatiloru romani amentiti cá votu alu minoritatiei. Pentru votulu minoritatiei romane pledara in siedintia Dr. Racuciu, Rusu, Hannia cá propunetoriu, si Bologa. Universitatea primí per majora, propunerea comissiunei respect.

7. Uotu in acesa siedintia se pertractá si cererea comunitatiei bas. gr. or. din Sabesiu, pentru accordarea unei dotatiuni in favórea scólei gr. or. de acolo. Dér' acést'a cerere spriginita in siedintia de deputatii Hannia, Deacu, Rusu, Macellariu, inca avú totu acesasi sórte, care o avura si cererile fratiloru romani brasioveni.

In Romani'a corpurile legislative -si continua lucrarea. — Cele 48 tunuri Krupu se afla in Romani'a „spre a completa numerulu de dóue sute pentru paz'a neutralitatii territoriului romanu," dice „Tr. Carp.", dandu rotogolu territoriului romanu si pentru-ca adi tóte statele armeza, pentru Romania in momentele supremu inca nu póte fi vorba, decatu de armare. In adunarea deputatiloru din 8 Dec. a. c. ministrulu de resbellu mai inaintéza proiectulu pentru autorisarea cassei de dotatiuni militari, cá se se dè inca 200 mii lei pentru construirea scólei mil. pregatitórie. — Situatiunea financiaria a Romaniei presentata de min. in 29 Nov. e buna, bugetulu ecuilibratu fora nóue imposite; armarea catu de generale inca i e possibile. —

Dela Constantinopole 20 Decembre se scrie, ca turculu a constituitu unu consiliu superioru permanentu sub presidentí'a marelui veziru, compusu din toti ministrii si alti functionari diferiti crestini si musulmani, cari se supravighieze executarea noueloru reforme. In fruntea armatei din Hertiegovina s'a denumitu comandantu Ahmet Muktar Pasia.

Nóuele reforme apromisse nu multiumescu pe insurgenti, ca-ce nime nu mai crede, ca ele se potu executa in Turcia, de ceea ce si poterile vecine se indoiescu.

Asia gubernulu nationale alu insurgentiloru herzegovineni, dupa o depesia, cerù prin delegatulu seu, gener. Pavlovici, dela poteri, cá se ii recunósca cá belligeranti. Si spriginiti — voru continua resbellulu pana la primavéra, candu din tóte partile se prevede unu resbelu infricosatu in caus'a orientale, cu tóte asecurarile pacifice.

Din campulu resbellului se scrie in „P. C." dela marginile ungure-bosniace, ca fura atacati 400 rediî, cari escortá munitiune, de catra insurgenti la Nola, inse fura respinsi si impraciati

cu perdere de 28 insi, refugindu pe terîtoriu austriacu. Altu atacu avura 500 turci cu 340 insurgenti la Herzeg Stoll, unde trupele turce din garnisóele vecine genira pe insurgenti, insa Vucasinovic, conducetorulu insurgentiloru, condusse operatiunea asia, incatu turcii fura siliti a se retrage si de atunci insurgentii in partile acele se rapedu in sinulu populatiunei turcesci, facundu-si recruitiuni pana si cu turme de vite.

Noutati diverse.

† **Josifu Gaganetz,** episcopulu gr. cath. di Eperies, in etate de 83 ani, repausá in Domnulu in 22 Decembre 1875.

Associatiunea romaniloru brasioveni pentru spriginirea invetiacelloru si sodaliloru romani meseriasi va tiené adunarea s'a generale Dumineca in 28 Decembre 1875 st. v. in sal'a gimnasiului romanu la 3 óre d. pr.

La ordine va fi:

a) Reportulu comitetului;
b) Reportulu despre starea cassei;
c) Alegerea comissiunii pentru revederea reporteloru;
d) Propuneri relative la imbunatatirea starei materiale a Associatiunii;
e) Fipsarea bugetului, pentru anulu viitoriu.

Din siedinti'a comitetului tienuta in 30 Nov. 1875.

Bartolomeiu Baiulescu,
presiedinte.
Dr. Nicolau Popu,
secretariu.

Recunoscintia. Illustritatea Sa dnulu episcopu alu Lugosiului Dr. Victoru Mihályi a oferitu pentru fondulu edificandei scóle de aici, 10 fl. v. a. Venimu deci a ne esprime prin acést'a ces mai profunda recunoscientia, zelosului archipastoriu, pentru generós'ai fapta, doveditória de celu mai viu interessu facia cu orce intreprindere promotória de cultur'a poporului.

Dela senatulu scolastecu parochiale gr. cat.
Sabiiu 22 Decembre 1875.

— (Lipsa de auru si arginiu). Intre tóte statele Europei Austri'a e ces mai secaca de moneta de auru si arginiu, pentru-ca economi'a ei cu bancnoteri'a si importulu celu preponderantiu de marfuri au scosu metaliulu cea mai mare parte din tiéra. Austro-Ungari'a are numai 700 miliône fl. bani de charthia! Se mai adauge, ca la imprumutele cele vechi de statu pentru cali ferrate, trebue se se platésca interessele totu in moneta de auru.

— Proiectulu de reforme alu lui conte Andrásy pentru provinciele resculate in Turci'a manerreaza intr'acelo, ca se se supuna sub control'a internuntiaturelor in Constantinopole a tóte siese puteri garante.

— (Conjuratiune contra episcopului de Lugosiu.) Folei maghiare „Panonia“ i se scrie din Lugosiu, cumca contra vietiei episcopului romanu de acolo Victoru Mihályi s'a formatu o conjuratiune formale. Unulu dintre conjurati, de nationalitate serbu, armatu cu unu cutitu mare a strabatutu in nóptea de 14 spre 15 a lunei trecute in palatiulu episcopescu, cá se seversésca actiulu de omoru. Inse din intemplare fù observatu de catra unulu din servitori, cu care se incaierá la lupta; din fericire inse servitoriulu fù unu june voinicu, care tranti la pamentu pre catedietoriulu misielu si i smulse cutitiulu din mana. Audiendu servitorii ba chiaru si episcopulu, si esira afara, unde apoi legara pre serbu cu manile in spate si-lu predara pre manile politiei. — Pana acum nu se scie inca cari sunt motivele acestei conjuratiuni.

— Totu folle ungaresci comunica, ca patriarchulu serbescu din Carlovitiu, Procopiu Ivascovicin, fiindu chiamatu de ministriulu culteloru Trefort ad audiendum verbum, ar' fi sositu in capitale si s'ar fi si presentatu insintea dlui Trefort, care l'a primitu catu se póte de simplu si de rece. — Ce va voi diu ministru de culte se prescria patriarchului serbescu, nu voimu a scrutá, pentru ca o asemene enigma o póte resólve fia-cine, care cunósce directiunea mai nóua a acestui ministru facia de nationalitatile nemaghiare, inse cesa ce vremu se observamu este, ca diu Trefort si-ar' implini mai bine missiunea si detorintiele, déca ar' fi preste totu mai puciuu violentu si atacatoriu.

— **„Banc'a de Bucuresci“** -si incepù operatiunile sale in 3/15 Dec. 1875. Resiedenti'a si e in Bucuresci „Palatiulu Daci'a“ strat'a Lipscani nr. 2. Capitaliulu ei sociale e de 10 mil. franci si prim'a emissiune ei e de 4 mil. Consiliulu ei de administratiune se compune din dd. princ. Dimitrie Gr. Ghica presied., George Ad. Ghermani vice-pres., Basiliu Boerescu, princ. Alexandru B. Stirbeiu, Solomon Asier, Abram L. Emanuel, Eulogiu Georgief, Stefanu Ioannide si M. Klein membri. Banc'a e aprobata cu decretulu nr. 1835 din 20 Nov. st. v. 1875.

— (Una limba universale). Unu Svedezu, I. M. Damm, dupa correspondentii'a scandinava, crede, ca a aflatu o limba universale, prin care se se póta intielege persóne de diverse limbe intre sene. Barbati competenti dau mare importantia acestei lucrari. Damm voiesce a incepe cu dictionariulu Svedezu si rusu, apoi cu ale altoru limbe si o ajutate cu bani de cancelariulu universitatii din Upsala c. Hamiltonu si de legatiunea rusa din Stockholm. —

Chart'a Romaniei si a tieroloru vecine, lucrata de I. V. Massaloup, capu de opera din Editor'a librariei din piaci'a teatrului in Bucuresci, se afla de vendiare cu 6 lei la tóte librariele.

Invitarea la prenumeratiune pe diariulu politicu de septemana

„Der Osten“,

care esse la lumina in Vien'a (Türkenstrasse nr. 9) in alu 9-le anu.

„Der Osten“ este unic'a fóia germana in Vien'a, care se occupa de interessele romane. Ela costa pe patrariu de anu numai 1 fl. 50 cr. m. a. Redactiunea lui „Der Osten“ e totudeuna parata a publica correspondentiele si graviminele tramisse ei de catra Romani.

De inchiriatu.

In cas'a din Blumena Nr. 343 — strat'a calei ferate — se afla de datu cu chiria — dela 5 Ianuariu 1876 — **Carcima** si localitatile din dereptu, grajdulu, gradin'a cu cuglele, pe tempu dupa placu.

Mai deaprópe informéza proprietariulu in cas'a din tergulu inului Nr. 22.

Nr. 11064/1875.

Publicatiune.

Scurtu tempu mai este pana la 1-a Ianuariu 1876, candu are se intre preste totu in valóre sistemulu metricu, celu nou, dupa prescrisele articlului VIII de lege din a. 1874. Dupa espirarea anului 1875 voru fi trasi inaintea officiului penale toti aceia, cari se voru mai folosí in localele loru de negotiu ori in piecia la tergu de pondii si mesurele cele vechi, si nu voru intrebuintiá pondii si mesurele metrice cele legali. Pentru care toti, cei ce au cate unu localu de vendiare deschisu, ori -si scotu productele loru in piacia la tergu, au se se provédia de tempuriu cu pondii si mesurele metrice necessarii. La casu de vatemarea art. VIII de lege din a. 1874 are in terîtoriulu cetatii directiunea politiei locali, si in terîtoriulu comuneloru rurali ale districtului au inspectorii cercuali concernînti se decida in prim'a instantia.

Ceea ce conformu emissului din 2 Decembre a. c. nr. 58438 alu inaltului ministeriu r. u. alu affaceriloru din laintru se aduce la cunoscintia publica.

Brasiovu, 15 Decembre 1875.

Magistratulu cetatii si alu districtului.

Depuneri
de capitale spre fruptificare

se primescu la institutulu subsemnatu:

a) pre langa anunciarea radicarii in sensulu statuteloru cu 6% interesse;

b) sub conditiune, de a se anunciá institutului radicarea depunerii la **trei** luni inainte cu 6½%;

c) sub conditiune de a se anunciá institutului radicarea depunerii la **siese** luni inainte cu 7% interesse.

Cu privire la conditiunile b) si c) deponentulu are a se dechiará in diu'a depunerii, ca-ce altucumu inlocarea se va privi cá urmata sub conditiunea a).

Interessele incepu cu diu'a, care urméza dupa diu'a depunerii, si incéta cu diu'a premergatória dilei, in care se radica depunerea, cu acelu adausu inse, ca numai dela acele capitale se dau interesse, cari stau depuse la institutu celu pucinu 15 dile.

La dorinti'a deponentelui se potu stabilí in diu'a depunerii capitalulni si conditiuni speciali de esolvire, cari se insémna apoi in libelu si in cartea depuneriloru institutului. In atare casu restituirea depunerii urméza dupa aceste modalitati speciali.

Depunerile tramise prin posta, pre langa comunicarea adressei deponentelui, se resolvu totudeaun'a in diu'a primirei.

Asémene se potu efectuí prin posta anunciari si redicari de capitale.

Sabiiu, 21 Decembre 1875.

„ALBIN'A“
Institutu de credítu si de economii
in Sibiiu.

1—4

Pretiurile piacei

in 24 Decembre 1875.

Mesura	Specia fructeloru		Pretiulu fl.	cr.
Metrétà austriaca=40 cupe	Grann	frumtea	3	46
		midiulociu	3	20
		de diosu	2	94
	Mistecatu		2	74
	Secara	fromêna	2	30
		de midiuloca	2	26
	Ordiulu	frumosu	2	34
		de midiuloca	2	26
	Ovesulu	frumosu	1	54
		de midiuloca	1	48
	Porumbulu		2	20
	Meiu		2	32
	Hrisca		—	—
	Mazerea		4	20
	Lintea		6	—
	Fasiolea		2	—
	Sementia de inu		7	66
	Cartofi		—	90
Pondu	Carne de vita		—	18
	„ de rimatoriu		—	26
	„ de berbece		—	10
Contele nariu	Sea de vita proepetu		16	—
	„ „ „ topitu		—	—

Cursurile

la bursa in 27 Decembre 1875 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl.	31½	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	9	07	„ „
Augsburg	—	—	105	—	„ „
Londonu	—	—	113	05	„ „
Imprumutulu nationalu		—	73	80	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%			69	40	„ „
Obligatiunile rurale ungare			80	—	„ „
„ „ temesiane			79	50	„ „
„ „ transilvane			79	25	„ „
„ „ croato-slav.			83	50	„ „
Actiunile bancei	—	—	919	—	„ „
„ creditului	—	—	203	30	„ „

Rectificare: In nr. tr. columa 2, colón'a 3, serica ultima din diosu cetesce „mugurulu“ in locu de „ungurulu.“ Intre noutati cetesce „reducerea“ in locu de „adunarea“ armatei.

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.